

Rosenhaven

Vestre Kirkegård i Århus

*Af Anne Marie Møller og Mette Fauerskov
Kirkegårdskonsulenter i henholdsvis Århus og Ribe Stift
Valemar Carlsens Tegnastue, Århus*

Roser

Rosen har været kendt og elsket i ikke bare århundreder, men i årtusinder. Der findes beretninger om rosen fra det gamle Kina og Mesopotamien fra længe før vor tidsregning, ligesom rosen har været kendt og brugt i det antikke Grækenland. Fascinerende er det, at der i Knossos paladset på Kreta findes en mere end 3.500 år gammel fresko, der afbilleder rosen.

I antikken var rosen såvel fødselsens som dødens blomst, hvilket f.eks. kendes fra myten om Adonis' død, hvor Afrodite, Adonis' elskede, efter hans død lod røde roser vokse frem af hans blod. Derved blev de et symbol på den kærlighed, der rækker ud over døden og på genfødsel.

I romerrigets storhedstid blev roser dyrket og anvendt i et overdådigt omfang ved alle tænkelige lejligheder. Skulle man begraves på værdig vis, var det også med roser i overflod, og efterhånden udviklede forbruget af roser sig helt absurd. Ved romerrigets fald ophørte dyrkningen af roser næsten helt, idet rosen var blevet et symbol på ødselt og letsindigt liv. Kirken tog afstand fra rosen, og planterne levede stort set kun videre i klostrene, hvor de dyrkedes på grund af deres medicinske og lægende egenskaber.

Først senere gør kirken brug af rosens symbolværdi, idet rosen bliver Jomfru Marias blomst. I den kristne kultur bliver rosen et symbol på overjordisk skønhed, glæde og sorg, på åndelig kærlighed samt på kærligheden til Jesus, som det f.eks. beskrives i Th. Laub og Uffe Hansens kendte salme:

En rose så jeg skyde
op af den frosne jord
alt som os fordum spåede
profetens trøsteord.
Den rose spired frem
midt i den kolde vinter
om nat ved Bethlehem

I moderne europæisk litteratur er rosen et ofte anvendt symbol. I Saint-Exupéry's fortælling "Den lille prins" er rosen eksempelvis et billede på det vi holder af eller det væsentlige i tilværelsen.

Roser på kirkegårdene

Som gravstedsbeplantning var roser almindelig anvendt i første halvdel af 1900-tallet, hvor de haveprægede gravsteder med bondehavens æstetik som forbillede og et ideal om dyrkning af planter vandt indpas. Men da kirkegårdens personale igennem sidste halvdel af 1900-tallet efterhånden overtog plejen af mange gravsteder, og forskellige stedsegrønne planter samtidig kom på mode, blev roserne skiftet ud. Nu er roserne

Rosenhaven, 1. etape anlagt 2001, med Store Kapel i baggrunden.

imidlertid igen begyndt at blive mere anvendte på kirkegårde.

Foruden de almindelige, symbolske betydninger, knytter der sig for mange mennesker personlige minder til roser. Man har dyrket roser i sin egen have, fået roser af sin elskede til fødselsdag, givet roser til fest, lagt roser på gravsteder o.s.v.

Måske er det fordi roser er både historisk, alment og personligt betydningsgivende, at den nye urneafdeling "Rosenhaven" på Vestre Kirkegård i Århus er blevet godt modtaget af brugerne.

Vestre Kirkegård

Vestre Kirkegård er anlagt i 1927 efter en stram og symmetrisk plan, hvor alléer og veje opdeler kirkegården i præcise gravrum. Ved anlæggelsen indeholdt størstedelen af gravrummene hækafgrænsede, traditionelle gravsteder, der lå ryg mod ryg med grusstier imellem.

I dag danner de oprindelige veje, stier og overordnede beplantningselementer stadig kirkegårdens struktur og opdeling. Men som følge af ændrede begravelsesskikke, er der efterhånden etableret forskellige nye afsnit, der er forbeholdt urnegravsteder. Samtidig har de traditionelle kistegravstedsafsnit igennem en lang årrække ændret udseende, så de hovedsageligt fremstår som græsklædte parkområder med fritliggende gravsteder i græs.

I en årrække har mange ønsket urnen nedsat i urnefællesgraven. Men denne helt anonyme gravstedsform er nu i tilbagegang – måske som følge af en stigende erkendelse af, at det er vigtigt at kende gravens placering. Til gengæld er der en betydelig stigning i efterspørgslen efter urnegravsteder i de anlæg på kirkegården, som har et fælles præg, og som plejes af kirkegårdens personale. Der findes dels et plænegravstedsområde med ensartede liggende mindeplader i græs og dels "skovkirkegården" med små oprette natursten, der er grupperet omkring træer af forskellige arter.

For at kunne imødekomme efterspørgslen og for at tilbyde et alternativ til disse områder, har vi i samarbejde med Århus Kommunes Kirkegårdsafdeling udviklet "Rosenhaven".

Rosenhaven

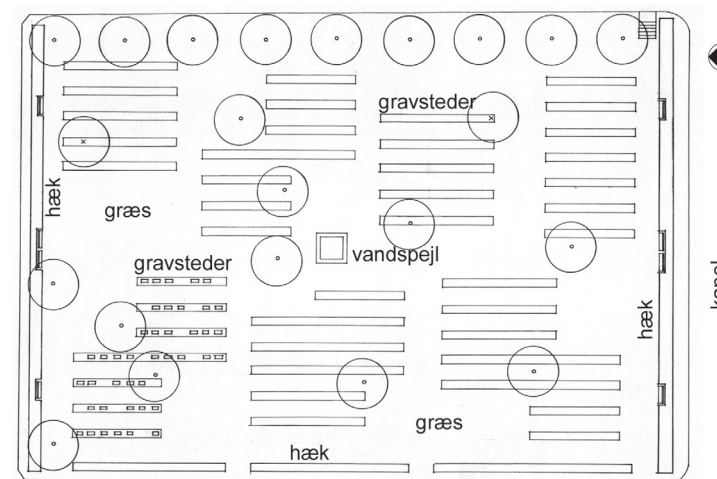
Rosenhaven er et anlæg, hvor en frodig og sammenhængende beplantning danner rammerne for urnegravsteder med individuelt udformede gravminder. Med de mange forskellige ældre træer, der vokser i græsfladen, indgår Rosenhaven som en del af det parklignende udtryk, der kendetegner Vestre Kirkegård.

Rosenhaven fremstår som en grøn og frodig have, hvor man kan mindes og finde ro, og hvor der i kraft af beplantningens årstidsvariation vil være varierede oplevelser, dufte, farver, stemninger og variation i lys og skygge.

På et ca. 3.000 m² stort, centralt beliggende og velproportioneret areal nord for Store Kapel har det været en grundlæggende idé at etablere et anlæg "på fladen", således at anlægget opleves som en helhed uden opdelende hække.

På de tre sider defineres Rosenhaven rumligt af beskyttende hække med bænkepladser. Men mod øst, hvor der vokser en række lindetræer, er der åbent, så haven umiddelbart kan opleves af besøgende til kapellet, hvorfra man på grund af terrænforholdene næsten er i øjenhøjde med roserne og får en oplevelse af at "kigge igennem" en rosenmark.

Et andet udgangspunkt for udformningen har været overvejelser omkring forholdet mellem det individuelle og fællesskabet på kirkegården. Provst Johan Exner

Plan af Rosenhaven.

argumenterede i 1961 for, at kirkegården må afspejle det kristne og demokratiske fællesskabsprincip, og at fremtidens store opgave derfor måtte blive at anlægge kirkegårde, hvor der er balance imellem hensynet til individuelle interesser på den ene side og fællesskabets (helhedens) interesser på den anden side.

Hovedidéen i Rosenhaven tager udgangspunkt i tanken om fællesskabet. Det er helheden – i form af et stort antal røde roser, der udgør beplantningens højdepunkt hver sommer – som giver området et karakterfuldt udtryk. Foråret markeres af hvide liljer, og i vinterperioden giver en stedsegrøn plantning af vedbend frodighed og ro.

Fællesskabet understreges yderligere af, at alle gravsten er orienteret, så de læses fra øst i overensstemmelse med den kristne tradition, samt af det overordnede slægtskab med gravstedsstrukturen i kirkegårdens ældre afsnit.

Centrum i anlægget bliver et lille spejl bassin, der danner hvilepunkt for øjet.

Bedene med vedbend og roser indgår i en rytmisk komposition, hvor koncentration, pauser og mellemrum er

Rosenhaven, 2. etape.

betydningsgivende. Også i de enkelte bede er der pauser, idet det er sikret, at der højst kommer til at ligge 4 gravsten ved siden af hinanden.

Da det enkelte gravsted således ikke blot er et nummer i en uendelig række, men forholder sig til et sted, en pause eller et træ, kan der vælges gravsted ud fra smag og individuelle ønsker, og gravstedsejeren kan således identificere sig med *sit* sted.

Gravstederne

Hvor havens helhed og roserne udtrykker fællesskabet, udtrykkes det individuelle igennem det valgte gravminde samt gravstedets placering i haven. Ud fra den betragtning, at det væsentligste ved et gravsted er mindesmærket, har det været et ønske at lægge op til, at gravminderne gives en personlig udformning.

For at sikre, at gravminderne indgår som en del af Rosenhavens helhed, er det dog fastlagt, at de skal være liggende, at de skal holde sig indenfor bestemte maksimale mål, samt at der ved hvert gravsted kun er mulighed for at placere én buket afskårne blomster.

Rose Amsterdam i bund af småbladet vedbend, Hedera helix 'Hesma'

For at inspirere gravstedsejerne til at vælge et personligt gravminde, er der udarbejdet en brochure, der viser eksempler på nogle af de mange muligheder, der er for at udforme et gravminde, der i materiale, farve, symboler eller inskription forholder sig til den afdøde. Endvidere er der i Rosenhaven udlagt eksempler på forskelligt udformede gravminder.

Nu hvor Rosenhaven har været i brug i godt et år, og der er ibrugtaget 40 gravsteder, kan det ses, at der bliver valgt ganske forskellige gravminder.

Litteratur:

Birgitte Kragh: "Man skal lære at dø så længe man lever", artikel i Landsforeningen af menighedsrådsmedlemmer: "Livshjælp", 1993.

Johan Exner: "Den danske kirkegård og dens problemer", 1961.

Hugo Lykke: "Politikens bog om gamle roser", 1998.

Lars-Åke Gustavsson: "Rosenleksikon", 1999.

Eksempler på individuelt udformede gravminder. Til venstre en keramisk sten af keramikeren Per Ahlmann, til højre et relief, hugget i granit, fra Sdr. Vissing kirkegård.

